

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

ผลจากการปฏิรูประบอบราชการ ภายใต้การนำของรัฐบาล ฯพณฯทักษิณ ชินวัตร ในปี 2545 ทำให้มีการก่อตั้งกระทรวงใหม่ 6 กระทรวง ซึ่งมีความสำคัญในสถานการณ์ปัจจุบัน โดยเป็นกระทรวงที่รับผิดชอบด้านเศรษฐกิจ 3 กระทรวง ได้แก่ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศ กระทรวงพลังงาน และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่วนอีก 3 กระทรวง รับผิดชอบด้านสังคม คือ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงวัฒนธรรม และกระทรวง การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งนับเป็นครั้งแรกในโลกที่นำเอาแนวคิดใหม่ในการพัฒนาของ UNDP เรื่อง ความมั่นคงของมนุษย์มาจัดตั้งเป็นชื่อกระทรวง

ความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) เป็นศัพท์ที่ใหม่พอสมควรสำหรับประเทศไทย ประชาชนจำนวนมากรวมถึงนักวิชาการส่วนใหญ่ยังไม่ทราบความหมายของคำศัพท์นี้อย่างลึกซึ้ง หลักสูตรการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ยังไม่เปิดสอนสาขาวิชานี้โดยตรง แต่ในบางแห่งอาจจะสอนเรื่อง ความมั่นคงทางสังคม (Social Security) ซึ่งคนละความหมายกับความมั่นคงของมนุษย์ หรือบางท่านอาจเข้าใจว่าถ้ากล่าวถึงเรื่องความมั่นคงของมนุษย์จะต้องเกี่ยวข้องกับกองทัพ (กระทรวงกลาโหม) ที่ดูแลความมั่นคงของรัฐ ซึ่งแท้จริงแล้วความมั่นคงของมนุษย์กับความมั่นคงของรัฐจะมีแนวความคิดที่แตกต่างกัน

ภายใต้ปรัชญาเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ คำถามที่จะต้องตอบให้ได้คือ มนุษย์มีความปลอดภัยและมีอิสระอย่างแท้จริงหรือไม่ ภายหลังยุคสงครามเย็นระหว่างระบบเสรีนิยมกับระบบคอมมิวนิสต์ องค์กรต่าง ๆ ทั้งเอกชน รัฐ และองค์กรระหว่างประเทศได้ทำการศึกษาสำรวจเกี่ยวกับสถานะความมั่นคงของมนุษย์อย่างจริงจัง และต่างร่วมกันแสดงออกเพื่อจะขยายขอบเขตเรื่องความปลอดภัย และความเป็นอิสระของมนุษย์ให้กว้างขวางออกไป

ในประเทศไทย เริ่มมีการตื่นตัวศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์อย่างจริงจัง หลังจากจัดตั้งกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปัจจุบันได้มีภาคเอกชนจัดตั้ง “กองทุนเพื่อความมั่นคงของมนุษย์ (Fund for Human Security)” โดยมีการกิจหลักเพื่อสนับสนุนการศึกษาการวิจัย และการพัฒนาความมั่นคงของมนุษย์ในกรณีของคนไทย ดังนั้น การศึกษาเรื่อง ทิศทางใหม่ความมั่นคงของมนุษย์ จึงมีความจำเป็นเพราะมุ่งก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ

ใจเบื้องต้นให้แก่ผู้ที่ต้องการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องนี้ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหาร และข้าราชการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จะได้ใช้เป็นเครื่องมือในการนำพาสังคมไทยและประชาชนไทยทั้งประเทศไปสู่ความผาสุกมั่นคงโดยถ้วนหน้าตามเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) ซึ่งได้ชี้ทิศทางของสังคมไทยไว้ดังนี้

สังคมไทยที่พึงประสงค์

เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและสร้างคุณค่าที่ดีในสังคมไทยบนพื้นฐานของการอนุรักษ์ วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของความเป็นไทย จึงได้กำหนดสภาพสังคมไทยที่พึงประสงค์ โดยมุ่งพัฒนาสู่ “สังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ” ใน 3 ด้าน คือ

(1) **สังคมคุณภาพ** ที่ยึดหลักความสมดุล ความพอดี สามารถสร้างคนทุกคนให้เป็น คนดี คนเก่ง พร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกสาธารณะ พึ่งตนเองได้ คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีเมืองและชุมชนน่าอยู่ มีระบบที่ดี มีประสิทธิภาพ ระบบเศรษฐกิจมีเสถียรภาพ มีความเข้มแข็งและแข่งขันได้ ได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสมดุลกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระบบการเมืองการปกครองโปร่งใส เป็นประชาธิปไตย ตรวจสอบได้ และมีความเป็นธรรมในสังคมไทย

(2) **สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้** ที่เปิดโอกาสให้คนไทยทุกคนสามารถคิด เป็น ทำเป็น มีเหตุผล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต รู้เท่าทันโลก เพื่อพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลง สามารถส่งสมทุนทางปัญญา รักษาและต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้อย่างเหมาะสม

(3) **สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน** ที่ดำรงไว้ซึ่งคุณธรรม และคุณค่าของเอกลักษณ์สังคมไทยที่พึงพาเกื้อกูลกัน รู้รัก สามัคคี มีจารีตประเพณีดีงาม มีความเอื้ออาทร รักภูมิใจ ในชาติและท้องถิ่น มีสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็ง ตลอดจนเครือข่ายชุมชนทั่วประเทศ